

Politikens inåtvändhet

Regeringens proposition om en förtida avveckling av två kärnkraftsreaktorer är ett exempel på politikens tilltagande inåtvändhet. Regeringsförslaget innebär en kostnad för det svenska samhället på 25–30 miljarder. Det kommer att leda till en märkbar belastning på vår miljö. Trots påståenden om motsatsen kommer behovet av elektricitet att framtvunga en utbyggnad av vattenkraft, kolkondenskraftverk och gaskondens. Samtliga dessa kraftkällor kommer – möjligtvis med undantag för vattenkraften – att medföra avsevärt högre produktionskostnader, samtidigt som den förtida avvecklingen kommer att tvinga fram konsumtionsbegränsande prishöjningar.

Dessa prishöjningar kommer att slå hårt mot den elintensiva industrin i Sverige. En betydande mängd av vår elkonsumention måste "lyftas" bort.

Till en del sker detta genom att hushållen tvingas till en minskad elanvändning. Till en annan del kommer en effektivare energianvändning att minska behovet av producerad el. Det skall dock ses mot bakgrund av att vi långsiktigt har ett stigande elbehov och att de mest effektiva besparingarna redan har gjorts under 80-talet. Detta leder till att en betydande del av vår elkonsumention måste slås ut. Kärnkraftsavvecklingen riktar sig direkt mot verksamheter som i dag har en hög grad av beroende, samtidigt som de är ekonomiskt känsliga. Det handlar om en 70–100 000 jobb, bland annat i de massfabriker och metallindustrier som dominerar näringslivet i de regioner som i dag är föremål för omfattande regionalpolitiska åtgärder.

Utan att överdriva konsekvenserna för

vår miljö kan man konstatera att de blir märkbara. Visserligen kan man förvänta sig att svavel- och kväveutsläppen kommer att minska mer under 90-talet än vad t ex elproduktion genom kolkondens kan tillföra i form av ökade utsläpp. På de platser där kolkondenskraftverken kommer att byggas, kommer däremot miljökonsekvenserna att bli märkbara.

Vad gäller koldioxidutsläppen kommer utsläppen att bli av en sådan dignitet att ingen kan betrakta dem som marginella. Om hela det svenska kärnkraftsprogrammet ersattes med gaskondens – rimligtvis det minst miljöförstörande – skulle de totala utsläppen av koldioxid öka med 50 %. Det är fullständigt oacceptabelt med tanke på att koldioxidutsläppen allmer framstår som det allvarligaste miljöproblemet i ett globalt perspektiv. En politisk konsekvens av detta är att Sverige knappast kommer att kunna ta internationella initiativ inom miljövårdsområdet med några anspråk på trovärdighet. Sannolikt kommer andra länder i stället att resa krav på att Sverige inte skall nonchallera koldioxiden som miljöfara.

Ytterst är det de svenska hushållen som kommer att drabbas av den förtida avvecklingen. En sämre reallöneutveckling är en följd. Minskat ekonomiskt utrymme för att möta t ex vårdkrisen är en annan. Man skall självfallet inte överdriva det omedelbara och det dramatiska i dessa effekter. Kärnkraftsavvecklingen kommer inte att påverka 90-talets ekonomiska utveckling som en isolerad företeelse utan som en av många faktorer. Oavsett hur svårt det är att precisera vilka konsekvenser avvecklingen faktiskt kommer att ge, är det emellertid uppenbart att den kommer att ge 90-talets svenska ekonomi

väsentligt sämre förutsättningar än vad som annars hade varit fallet.

Det skall inte uteslutas att vissa av dessa konsekvenser kan ha positiva sidor, bara man är beredd att betala priset. Precis som den solidariska lönepolitiken under 50- och 60-talen framtvängde en strukturomvandling av svenskt näringsliv, kan kärnkraftsavvecklingen framtvänga ett uppbrott från energiintensiv industri som kan öka utrymmet för tjänste- och informationssektorerna. Den energiintensiva industrin tar kanske inte i första hand i anspråk resurser som tjänste- och informationsföretagen skulle kunna utnyttja men vi har otvivelaktigt ett växande arbetskraftsbehov. Kanske kommer vårdkrisens personalbehov att kunna fyllas med tidigare massbruksarbetare om löneanspråken är tillräckligt låga.

På det viset kan kärnkraftsavvecklingen inleda en omvandling av svenskt näringsliv, från tung industri till en lätt och teknologiskt avancerad, samtidigt som tjänstesektorn får en arbetskraftsreserv och informationssamhället forceras fram. Den press på lönerna som friställningar inom den traditionella industrin kommer att innebära, kommer givetvis att ha positiva effekter på sysselsättningen inom de andra sektorerna.

Detta perspektiv kan anläggas av den som gillar att se saker och ting från den allvetande samhällsingenjörens upphöjda position. För de enskilda människorna kommer omvandlingen däremot att kräva uppoffringar i form av arbetslöshet, lägre löner och krav på att flytta från invanda miljöer med upparbetade sociala relationer. En kapitalavveckling på 25 miljarder går inte spårlöst förbi. Chansningen på att det nya skall kunna ersätta det gamla —

och på att avvecklingen av det gamla gynnar utvecklingen av det nya — kan samhällsingenjören möjligen finna spännande medan den för människorna kommer att innebära betydligt mer än ett tärningskast på ett Alga-spel.

Även om chansningen går hem, kommer samhällsingenjören att trots allt bli besviken. Den industriella omvandlingen till teknologiskt avancerad industri och till tjänste- och informationssektorerna blir också en regional omvandling — precis som den solidariska lönepolitiken — med storstäderna och befolkningscentra kring våra universitet och högskolor som vinnare. Det är inte säkert att den samhällsingenjör som vill se kärnkraftens avveckling kommer att vilja acceptera denna konsekvens.

Man kan då fråga sig vad det är som motiverar att det svenska folket skall möta de konsekvenser som kärnkraftsavvecklingen ger. Det frapperande är att ingen egentligen anger något konkret motiv för avvecklingen, annat än motivet att kärnkraften enligt riksdagens — inte folkomröstningens — beslut skall vara avvecklad efter 2010.

Regeringen har inget beslutsunderlag som ger vid handen någon annan riskanalys av kärnkraften än den som ledde socialdemokraterna till att ge folkomröstningens linje 2 sitt stöd. Tvärtom har regeringen kunnat konstatera att det efter olyckan i Tjernobyl inte finns någon anledning att ompröva den svenska kärnkraftens säkerhet.

Utvecklingen av alternativa energiformer har dessutom inte varit sådan att den lockat till en förtida avveckling. Samma sak gäller som ovan redovisats de miljömässiga, de ekonomiska och de syssel-

sättningsmässiga konsekvenserna. Parlamentariskt finns det heller inget behov för regeringen att föreslå en förtida avveckling.

Kärnkraftsavvecklingen är emellertid inte sakligt betingad. Den har sina rötter i ett intellektuellt och politiskt förfall inom socialdemokratin. För att kunna hantera en intern konflikt och tillmötesgå en liten marginalväljargrupp, väljer socialdemokratin att frånhända sig ett arv av industriell, trovärdighet man har sedan industrialismens genombrott. Samtidigt gör man avkall på kravet på intellektuell konsekvens och politisk moral. Hur skall socialdemokratin i fortsättningen kunna fö-

ra en öppen dialog med industrisamhällets eller forskarsamhällets företrädare? Hur skall man förklara politikens moral för den som väntar sig att politiken skall ha sin grund i verkligheten och ej blott i den politiska taktiken?

Denna politikens inåtvändhet är inte ny. Inåtvändheten förklarar den bristande verklighetsförankring som under många år tagit sig uttryck i försvarets nedrustning, kriminalvårdens utveckling samt i familje- och utbildningspolitiken. Propositionen om den förtida avvecklingen är emellertid alarmerande, eftersom den inte ens gör anspråk på att vara något annat än politik för politiken.

Ofrihet och förfall

Över världen drar en våg av privatiseringar och avregleringar fram. I fotspåren på de konservativa i England följer liberalerna i Japan, socialisterna i Spanien och Nya Zeeland och kommunisterna i Kina. Det är få regeringar i världen i dag som inte söker förbättra ekonomin och välfärden genom en ökad marknadsanpassning.

Sverige är ett av de länder där det är trögt portföre. Den ideologiska ortodoxin ges ännu företräde. I inrikespolitiken försvaras och hävdas de offentliga monopolen ihärdigt och outtröttligt och i utrikespolitiken fortsätter stödet och det flitiga umgänget med socialistiska regimer.

Det är märkligt att bevittna hur svensk utrikespolitik — för biståndspolitik — i så hög grad har kommit att bli ett stöd för diverse regimer runt om i världen som för en både förtryckande och utvecklingsfientlig politik.

Socialdemokratin som står för folkstyrelse här hemma är inte så säker på att detta är en lämplig styrelseform i de fattiga länderna. Likt forna tiders kolonialmakter menar svensk socialdemokrati att folken befinner sig på olika utvecklingsnivå, att förutsättningarna för en demokratisk utveckling är olika.

Och visst är det så, men samtidigt är